

eszme forrongásáért, a passzivitást beváltanók akcióért, hogy a lendület, az úttörés, a forrongás, az akció nyomában az igazságnak, az eszmének reakciója pezdíténé fel szellemi életünket.”⁶Végső szavunk csak az lehet, hogy a jövő néprajzi kutatások dönthetik el ezt a kérdést, melyre az irodalom felelete a jelzett körülmények miatt nem perdöntő.

forrás: VIGILIA 1941. május

P. GYÉRESSY ÁGOSTON

HOZZÁSZÓLÁS

BULÁNYI GYÖRGY: MAGYARSÁG ÉS MISZTIKA CÍMŰ TANULMÁNYÁHOZ

Bulányi György *Magyarság és misztika* címen megszívlelésre méltó tanulmányt írt a *Vigília* 1941. májusi számába. Ehhez szeretnénk néhány reflexiót fűzni, mert rólunk, pálosokról is szó volt benne. Örömmel olvastuk azt a pár sort is, mert hasonló irányú és témájú írásokban idáig fájdalmasan kellett tapasztalnunk, hogy épp egyetlen magyar gyökerű rendünk csaknem hétszáz esztendő működését úgyszólván teljesen figyelmen kívül hagyták íróink, pedig elképzelhetetlen, hogy ez a nagy idő ne hagyott volna semmi nyomot a magyarság lelkének és műveltségének fejlődésében. Számos jel és dokumentum tanúskodik ennek ellenkezőjéről, de bizonyára másfélszázados száműzetésünk az oka, hogy kutatóink csaknem teljesen megfélemeztek e rendről. Ám, hogy a tárgyra térjünk, épp e rend ősi múltjának kutatása közben dobbanhat elénk, mint az állítólagos földszagú magyar józanság s «túlzó» misztika- és metafizikamentesség eleven cáfolata. A Pálos-rend

keletkezése a XIII. században tisztára kontemplatív talajon, a rendi fegyelem szigorúsága, mely a karthauziakéval vetekedve, azok rendi kiváltságait is biztosította tagjai számára, a pápák kegyessége folytán. Íme, ez a rend mégis csak a vallásos magyar lélek legmélyéből sarjadt, a magyarság transzcendentális vágyából és igényéből s hogy később oly nagy szerepet játszott a nemzet történetében, sőt hogy a külföldet is meghódította, mi mást bizonyít, mint hogy igazán mélyről jött s igazi lelki szükségletből fakadt.

Prohászka Pilis-hegyén bolyongva megérezte e szent hegy misztikus jellegét, hol Boldog Özséb gyűjtötte össze - isteni látomástól ösztönözve — a szerzte élő magyar remetéket. Ám ezen az egy csodás eseményen kívül alig találunk a rend számos szentéletű tagjai sorában misztikus megnyilatkozásokat s a szerzet is egyre inkább az aktív élet felé fejlődik, egyre jobban belekapcsolódva a magyar történelembe (s legszebb virágzását Nagy Lajos és Mátyás király korában érve el). Mohács katasztrófája után a rend másodvirágzása már nem bontakozhat ki teljesen, mikor az eltörlés minden szép újraindulását eltiporja. Összegezve tehát rövid áttekintésünket, igazolva látjuk Bulányi György finom megkülönböztetését, hogy a magyar lélek nem látszik eleve alkalmatlannak a misztikára, ám annak zavartalan kifejlődését (spanyol, vagy francia, vagy német mintára) sok minden késleltette és akadályozta, melynek legfőbb okát történelmünk viharos nyugtalanságában, emlékeink és hagyományaink barbár pusztulásában kell keresnünk. S ha feltűnő tényekkel s kiemelkedő egyéniségekkel nem is tudjuk mindig igazolni misztikus lelkületünket, alkalmatlanságunk hangoztatása annál is inkább igazságtalannak tetszik, mert ázsiai élményeink, parasztjaink ősi nyugalma, szófukarsága, természetszeretete valósággal «predesztinál» a kontemplatív és misztikus hajlandóságokra, bár a századok során inkább vérehullásával, mint nyugalmas szemlélődésével kellett védenie földjét.

Ezeket szerettem volna az értékes tanulmány margójára feljegyezni még.

BULÁNYI GYÖRGY

JÁSZOL ÉS OSZTOZÁS

Hajnal van, ülök a szövegszerkesztőm előtt, s készítem másnapi homíliám, melyet majd elmondok a tatai templomban. Jól van ez így? Készültél Te, Uram a Hegyibeszedre, vagy rábíztad magad Atyád Lelkére, aki Benned élt? Reá bíztad, hogy mondja, amit akar. Tanítványaid ugyanerre bíztattad: megadatik nektek abban az órában. S az is igaz, amire kispap korunkban

⁶ X. 71. 1.

neveltek minket: hétfőn kell elkezdni a készülést a vasárnapi prédikációra..., aztán a hét folyamán leírni és betanulni! Melyik a helyes?

Nem tudom, Uram, hogy voltál, hogy is lehettél a Hegyibeszéd előtt. Sűrögtek-forogtak körülötted, mondta ki-ki a baját, közölték aggodalmaikat időjárás meg politikai helyzet tárgyában, Te pedig igyekeztél figyelni mindenkire, kedvesnek lenni mindenkire, aztán egyszer csak elkezdted: Boldogok a szegények? Így volt? Vagy visszavonultál készülni, s meghagytad, hogy prédikációig ne zavarjon senki se, s begyakoroltad az első három mondatot, hogy legalább az indulás biztosítva legyen?

Nekem idejében el kell indulnom hazulról, hogy le ne maradjak a vonatról; ki tudja melyik külső vágányon találok a Keletiben. S izgulok majd, hogy ne késsen a szerelvény. Aztán megérkezem, s kedveskedem azokkal, akik várnak. Aztán meg a templomban a pappal, a sekrestyével, a ministránsokkal, a felolvasókkal, az ének- és zenekar vezetőjével váltok fontos szavakat, s végül elkezdek beöltözni figyelve arra, hogy hosszú ne legyen a miseruha, nehogy hasra essek benne, aztán hogy késés nélkül kezdünk, s hogy lehetőleg egy órán belül befejeződjék... a rendezvény, a show.

Most pedig tele vagyok az elmúlt napokkal. Fejezeteket írtam Budaváriban az Egyetlen szövetség? c. könyvem 2. kiadásába, felfelé jövet a buszon pedig elolvastam Schillebeeckx tanulmányát a Concilium őszi számából arról, hogy vallás és erőszak elválaszthatatlanok egymástól. Este pedig elalvás előtt az ágyban az Actualité Religieuse novemberi számából J. Moingt írását arról, hogy Jézus azután igazán nem alapított vallást. S most kezdjem ott, ahova ezek után eljutottam, azoknak beszélvén, akik nem mentek keresztül ezen a három galvánfürdőn, csak eljöttek, mert úgy gondolták, hogy ide talán érdemes eljönniök.

Legszívesebben csak annyit mondanék, hogy mondjátok el, testvéreim, mit vártok tőlem. De hát ezt nem lehet. Nekem kell produkálnom magam. S teszem, és azt a képtelenséget teszem, hogy ott kezdem, ahol most vagyok. Azt mondom, ami most, hajnalban megfogalmazódik kérdésként bennem: Nincs harmadik lehetőség? Csak kettő van?

Mi a kettő? Mi a három? A kettő az, hogy Jézus lesz vagy pedig Heródes és/vagy Kaifás lesz. A harmadik pedig, hogy együttleg a bárány meg az oroszlan, azaz hogy Jézus meg Kaifás. De hogy kerül a csizma az asztalra? Most advent első vasárnapjának szombatja van, én pedig katolikus pap vagyok, aki 15 év szünet után végre újra nyilvánosan is - értsd: katolikus templomban is - hirdethetem (házamban is, nemcsak külföldön) Isten ígését, s mondanom kell valami ideillőt, adventit, karácsonyvárót.

Hát éppen erről van szó, hogy mit kell mondanom, hogy mi az ideillő. Az-e, hogy várjuk a Jézuskát, aki... Idáig tart a tudományom. Hogyan folytassam? Várjuk a

Jézuskát, akit nem fogadtak be, de mi azt akarjuk, hogy minket befogadjanak. Várjuk a Jézuskát, akinek nem volt hova lehajtani a fejét, de mi el sem tudjuk képzelni ezt a magunk sorsaként. Hogy várjuk a Jézuskát, akinek sikerült minden egyházi hatóságot magára haragítani, nekünk pedig természetesen alázatos és fiúi békességben kell élnünk fő- meg nem főpásztorainkkal. Hogy várjuk a Jézuskát, akit a maga főpásztorai irgalom nélkül kitessekelték Izraelből és az életből. Várjuk mi, akik tudjuk, hogy a kiengesztelés évezredfordulója következik, s mindenképpen meg kell tudnunk találni a megoldást - a Jézuskának is, Béluskának is jelszavunk jegyében.

De hát miféle prédikáció az ilyen? Ezért jobb leírni előre a helyzethez illő mondatokat, s azokat szépen betanulni. Pl. Lelkünket is meg kell tisztítanunk szentestére, nem elég gondoskodunk a mákos és diós bejgliről és az ajándékokról, hanem az évi vagy karácsonyi szentgyónásunkat is idejében el kell végeznünk, s a többi. Nem tudom ezt mondani, mert nekem - nem ideillő. Számomra csak az az ideillő, amivel tele vagyok. Mivel vagyok tele?

Azzal, hogy holdkóros volt-e az Isten, amikor elindította Fiát a betlehemi éjszakába? Azzal, hogy holdkóros voltam-e, amikor rábízta magam arra, amit belülről igaznak, Isten szavának gondolok? Azzal, hogy etetjük-e csak magunkat, ha egyszer nincs béke az olajfák alatt, és másutt sincs? Azzal, hogy lehetséges-e az Isten álma, vagy csak az lehetséges, hogy valaki az Istennel kezd és a Golgotán végzi.

Mondhatnám mindezekre, hogy kérem szépen, tessék nekem ezekkel békét hagyni. Én csak egyszerű polgár vagyok, akinek 1-gyel kezdődik az azonosító száma, s ki kell tudnom fizetnem a víz-, a csatorna-, a közös költség-, a telefon-, a villany-, a gáz- meg még nem tudom miféle közszolgáltatási számláimat, ha már egyszer szerencsénkre a szocializmusból visszafordulhattunk a kapitalizmusba, amelyről félszázadon keresztül tanultuk a különböző szintű szemináriumokon a ma kormányon levő elvtársaktól, hogy annak immár a nagy októberi forradalom óta egyszer s mindenkorra vége van. Ez az én megoldandó problémavilágom, az Isten gondjait pedig méltóztassék magának a Jóistennek megoldania.

Mondhatnám, és nem tudom mondani. Nem, mert a 80. esztendő tövibe' az ember már nem tud váltani, s csak azt tudja csinálni, amit odáig csinált. Mit? Az Isten gondjait deklinálni. A próféták, az Isten tolmácsainak módján, akik felelőtlenül ígéretnek, hogy mit és mikor és hol fog most már az Isten igazán valóra váltani. S ahogyan Jeremiás is tette, amíg ki nem kötött a ciszterna mélyén, ahol aztán sárban iszapban, piszokban, szomjazva és éhezve spekulálhatott azon, hogy Isten hogyan visel gondot azokra, akik odaadják neki az életüket.

Mondom tehát, amit mondom. Ha elátkozna százszor Pusztaszer, akkor is mondom. Mondom, mert üres

dumára képtelen vagyok. Mondom, mert addig élek, amíg mondhatom. Mondom, mert Élni, hogyha nem fajulva tengés, olcsó időnek hasztalan soka. De érben, vérben a kerengés, mely a szebb jövőnek biztos záloga. Mert ha tudta ezt Arany, aki pap se volt és katolikus se volt, akkor egy magyartanárnak, aki hozzá még pap és katolikus is, szintén tudnia kell.

Igenis, válaszolni kell tudnom a kérdésre: meg tudja-e valósítani Isten azt, amit ígért. Lehetséges-e az Isten Országá? Vagy csak az lehetséges, hogy keresztrefeszítjük az Istent meg minden lányát és fiát, aki csak közénk merészkedik? Mondom, mert csak ez érdekel. Mondom, mert addig élek, amíg hiszek abban, hogy ez lehetséges. S azt is mondom, hogy csak akkor van erre lehetősége a Magasságos Istennek is, ha valakiknek fontos az Isten baja. S mondom, és nem tudom nem mondani, hogy bizony a Bokor csak arra született, hogy egybegyűjtse azokat, akiknek fontos az Isten baja.

S aztán ha egybegyűlnek, akkor mi lesz? Nem tudom. Csak azt tudom, hogy ez esetben már van egy pont, ahol megvetheti a lábát az Isten. Mert van már egy pontja, ahol gondolkodó emberek élnek, s akik akarnak valami egyebet is, mint a merő túlélést: azt, hogy ki tudják fizetni számláikat.

Nem látok bele a jövőbe! Nem tudom megmondani, hogy mit fognak csinálni ezek az egybegyűltek. Csak azt tudom, hogy már jó 50 évvel ezelőtt egybegyűltek, amikor mindenki azt mondta, hogy teljességgel világos, hogy az adott körülmények egyáltalában nem alkalmasok arra, hogy ezek a valakik összegyűljenek. Nem alkalmas, mert az összegyűlést tiltja a demokrácia védelméről szóló 46. évi 7. törvénycikk, s az ilyen tárgyú összejövést, mint a népi demokrácia megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének büntetést értékeli, melynek felső büntethetőségi határa a kötélt általi halál.

Csak azt tudom, hogy összegyűltek s megtanulták, hogy nem papi szakma ez az összegyűlés, hanem egyetemes emberi szakma; és hogy kivétel nélkül mindenkinek való, és hogy az Isten kivétel nélkül mindenkitől várja, és azt várja, hogy ki-ki összegyűjtse, akiket csak összegyűjteni képes, és hogy hordozzuk, igenis mi, kisbajos emberek, az Isten gondjait. Csak azt tudom, hogy összegyűlve rájöttek arra, hogy a második világban élnek, s túlságosan gazdagok a harmadik világhoz képest, s hogy nem szabad elkölteniök magukra, családjukra fizetésüket, hanem annak minél nagyobb hányadát ki kell síbolniok az országból a harmadik világ éhezőihez, elkövetve ezzel - ebből az alkalomból és változatosság okából most - a valuta-kijárlás büntetést, aminek felső büntethetőségi határa ugyan nem a kötélt általi halál, de mindenképpen marginalizálódással jár az állami, az egyházi, a társadalmi életben egyaránt. Csak azt tudom, hogy rájöttek arra, hogy a Jézus nevében megkeresztelt, azaz

Jézus Istenének és Atyjának lepecsételt emberek nem tehetnek katonai esküt - megígérve, hogy elpusztítják a folyó túlsó oldalán élő és élni akaró embertársaikat... Nem tehetik, mert szeretni is és elpusztítani is - ez ellentmondás, Isten pedig nem a sötétség, hanem a világosság Istene, nem az igennek is, meg a nemnek is az Istene, hanem csak az egyértelmű igené. A szeretetre ígert mondásé. Csak azt tudom, hogy az Isten gondjai tárgyában összeülőknél megint büntetést kellett elkövetniök. Csak azt tudom, hogy ezek után Casaroli, a Szentszék keleti politikájának nagymestere, közzé tette üzenetét a katolikus sajtóban, hogy engedelmeskedjünk. Nem mondta meg, hogy minek és miben engedjünk, de egyértelmű volt, hogy az uraknak kell engedelmeskednünk. Csak azt tudom, hogy Lékai bíboros megmondta magyarul: a gyilkolást elrendelő s azt a Varsói szerződés jegyében legfeljebb tekintélyével parafáló katolikus püspöki karnak kell engedelmeskednünk, mert a polgári szolgálattal élésnek az ideje akkor még nem érkezett el. Csak azt tudom, hogy vállalták, hogy rossz kisközösségnek minősüljenek, amelyek nem tartják meg hazájuk törvényeit s nem engedelmeskednek a hierarchiának. Csak azt tudom, hogy mindezzel vállalták azt, hogy saját egyházukban marginalizálódjanak, s hogy a rendszerváltozás után is kítaszítottak maradjanak, s ne hívják meg őket a katolikus lelkiségek seregszemléire, mert az ő lelkiségük nincs összhangban a hierarchia által patentírozott katolikus lelkiség, lelkiségek fogalmával.

Hogyan ünnepeljek karácsonyt, miféle adventvárást csináljak? Kit és mit várjak? Kinek zengedezzek éneket? Az istállóba szorultnak s a Kaifás által majd az életből, magából is kitessekelendőnek? Vagy pedig a keresztény egyházak békés, semmi vizet és senki vizét nem zavaró és megaranyozott jászlú Jézuskájának, akinek halvány fogalma sincs, hogy mit akar, s aki véletlenül se mondana Hegyibeszédet, mert hát ugyebár abszolút nyilvánvaló, hogy nem a szegények a boldogok, hanem a gazdagok. Abszolút nyilvánvaló, s az összegyűlők, az Isten gondjait hordozás céljából összegyűlők sem akarnak, kérem, szegények lenni, mert mindegyikük gondoskodni akar párjáról, gyermekeiről, és mert maga Isten írta bele emberi természetünkbe ezt a gondoskodni akarást. S a maga szívét koppintotta le akkor az Isten, amikor a szívünkbe írta ezt a gondoskodni akarást.

Hiába gyűlnek össze, akik összegyűlnek, ha nem adnak választ az Isten gondjára, az ember bajára. Elméletit is és gyakorlatit is. Az elméletit meg kell tudnia fogalmaznia annak, aki Jézus Istenéért és Atyjáért gyűlik egybe. Így hangzik: Isten a maga szentháromsági baját úgy kerüli el, hogy az Atyjának nincsen semmije, ami ne volna egyúttal a Fiúé is, s a Fiúnak nincsen

semmije, amit elzárna s ne akarna megosztani az Atyával. Így tesznek. Azért tesznek így, mert kettejük Lelke az Osztózás Lelke. S ha egyszer igaz, hogy Isten is csak a maga képére és hasonlatosságára tud alkotni, miként mi is, amikor bármi művünknek vagy gyermekeinknek adunk életet, akkor a mi gondunknak sem lehet más megoldása, mint ami az ősmintában megoldja a gondokat. A szakállas jénai keresztény zsidó nem tévedett. Osztózni kell. Nem az eredeti bűn következtében kell osztoznunk - mint ahogy bizony nem kis bátorsággal gondolta Horváth Sándor 60 évvel ezelőtt: mivel akarunk rosszra hajló lett, ezért aztán visszaélünk önzésünkben a magántulajdonnal -, hanem annak következtében, hogy az osztózó Isten képére és hasonlatosságára lettünk teremtve.

Ha az összegyűlők ezt másképpen látják, abba fogják hagyni az összegyűlést, mert ráébrednek, hogy tárgyitalan az összegyűlésük. Tárgyitalan, mert nem akarják többé tovább hordozni az Isten gondját, ami az ember gondja: az éhezőké meg az éheztetőké. Ennyit az elméletről.

Ami pedig a gyakorlatot illeti, azt el kell kezdeni. Akármilyen szerény kezdetekkel is, de el kell indulni. Mert el se indulás esetén össze fog zavarodni az elméleti tisztánlátás is. Össze, mert igaz, amit tanultunk: a lét meghatározza a tudatot. A nem osztózó lét meghatározza a tudatunkat, s azt fogjuk mondani arra, amit nem tudunk, vagy nem akarunk megcsinálni, hogy az nem is lehetséges... vagy azt, hogy az Isten azért ezt már igazán nem is kívánhatja tőlünk.

Látod, Betlehemi Gyermekek, ennyi és ez telik csak tőlem. Persze az lenne a szép, ha ezt nem kellett volna leírnom, hanem csak úgy rábízhattam volna magam a sodrodra. De nem tehettem, mert ez nyilvános ige hirdetés, s itt idejében be kell fejezni a dolgokat. S ez csak akkor lehetséges, ha az ember előre leírja, ami telik tőle, s a szövegszerkesztője előtt ülve az órájára nézhet meg arra, hogy megvan már a 12 ezer byte, és abba kell hagynia a költést akkor is, ha talán futná még néhány versre az ihletből.

Letelt az idő. A mondóka befejezve. A jászlad figyelmeztessen arra, Kisjézus, hogy el kell indulnunk. Feléd. Jászol iránt. Amen.

2001.

ÁTS ANDRÁS

ÖNZÉS ÉS OSZTOZÁS

Engem kértek fel, hogy nyitó előadást tartsak nektek az idei év kérdésével kapcsolatban. Én viszont **önző** módon **osztóztam** a felelősségen és így nektek ajándéknak hoztam előadóként egy igazi gyakorlati életművészt az osztózásban Márczi Ancsát, hogy ne csak az én uncsi ideologikus szövegemet kelljen hallanotok.

A teljes címe az év kérdésének: Önzés - Osztózás. Hogyan építsük az Isten Országát a 21. század elején?

Kezdetnek álljon itt egy kis fogalom meghatározás:

Önzés: Csak a saját javának, kényelmének, gyönyörének hajhászása, még mások jogainak vagy az illetlenek a megsértésével is. **Énközpontúság.** Erről akkor beszélhetünk, amikor valaki csak és kizárólag a saját szemszögéből képes látni a világot.

Nem összekeverendő az **énszeretettel**, amikor értékesnek tartom önmagam, tehát értékesnek és fontosnak tartom gondolataimmal, érzéseimmel és a szükségleteimmel való törődést. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a nap 24 órájában csak saját magammal lennék elfoglalva! Áldozathozatal szempontjából azt állapíthatjuk meg: önző és énszerető ember között az a különbség, hogy míg előbbi **mindig első** helyet kíván, utóbbi **nem mindig utolsóként** szeretne sorra kerülni. Az énszeretetet nem a másokért való áldozathozás hiánya, hanem a folyamatos önfeláldozás feladása.

Önmagunkat tisztelnünk kell, ebből az is következik, hogy bár szeretem magamat, nem tehetek meg bármit, amit akarok, nem engedékeny vagyok önmagammal, hanem tiszteletben tartom a saját magam köré szeretettel húzott határokat.

Osztózás: Cselekvő állapot, midőn valamely jószágból, pl. örökségből, nyeresémből, zsákmányból a rájuk jogot formálók kivesszük az őket illető részeit. A végrehajtott lopás után osztózáshoz fognak például a tolvajok. Minthogy e cselekvés gyakran perre, veszekedésre ad alkalmat az illetők között: innen átvitt értelemben jelenthet pert, veszekedést is. Az osztózásban résztvevők az osztályosok, a kapott rész az osztályrész.

Az adomány adása pedig egy nem kötelező, önkéntes osztózás. Az **adomány** jelentése: ajándékba adott érték, amit ellenszolgáltatás nélkül jutalmul, segítségként vagy támogatásként adtak vagy kaptak. Eljuttatott pénzösszeg vagy más anyagi segítség, hozzájárulás jótékony vagy közhasznú céllal, például rászorulóknak megsegítésére vagy hasznos tevékenység támogatására.

Ilyenkor az adományozott egyénnel, közösséggel, csoporttal vállalunk osztózást. Ugyanakkor osztózni nem csak az anyagi javakban, hanem egyéb közösség vállalásban is lehet. Lehet osztózni az elnyomottak, kisebbségek, szegények sorsában is, ezt sorsközösségnek hívjuk. Ennek enyhébb formája amikor csak közösséget vállalunk, de nem teljes mértékben, csak részben.

Nehéz e két fogalmat igazán jól megfogni egy-egy rövid definícióval. Sokunkban sokféle és jóval árnyaltabb kép él jelentésükről. Mégis valahol fel kell venni a fonalat így először azt állapítom meg, **hogy egyfajta egészséges önzésre, azaz az énszeretetre szükség van ahhoz, hogy aztán személyiségünk**